

Josep Pla i els artistes

 francescfontbona.cat/josep-pla-i-els-artistes

francesc

EXPOSICIÓ
DEL 9 DE JULIOL
AL 30 D'OCTUBRE
DE 2021

DE PALAFRUGELL **A**
PARÍS

1913-1925 JOSEP PLA
I ELS ARTISTES,
UNA MIRADA
LITERÀRIA

Josep Pla
fundació

© Foto Paco Dalmau

Mariona Seguranyes ha comissariat una exposició amb el títol *De Palafrugell a París 1913-1924. Josep Pla i els artistes, una mirada literària*, a la Fundació Josep Pla, de Palafrugell. La mostra va acompanyada d'un catàleg de prop d'un centenar de pàgines, que alhora que recull la vintena de pintures, escultures i dibuixos, acuradament triades, que integren la mostra, inclou un text llarg i treballat que constitueix una veritable monografia sobre el tema, de gran interès per al coneixement de la vida cultural catalana –i europea- del primer quart del segle XX.

Ara sabem que afortunadament moltes de les personalitats artístiques i literàries de la Catalunya de l'època varen deixar epistolaris, que mica en mica es van exhumar, si entre mig ningú els ha enviat a la brossa. Aquest gènere diguem-ne literari, encara que d'entrada no tingués aquesta pretensió, sol ser sempre un instrument extraordinari per ficar-nos en el pensament de les persones, molts cops més fiable encara que els escrits destinats a ser publicats.

L'autora ha remenat prop d'una trentena de cartes i postals creuades entre Pla, Josep Dalmau, Alexandre Plana, Josep M. de Sagarra, Domènec Carles, Joaquim Sunyer, Josep Maria Junoy, Enric C. Ricart, Manuel Humbert, Pere Ynglada, Lluís Nicolau d'Olwer, Feliu Elias, Manolo Hugué i uns quants més que, de vegades, només escriuen una frase en una postal col·lectiva, o simplement hi posen la seva signatura. El protagonisme del col·leccionista Lluís Garriga, amic i mecenes de molts d'ells, el relleu del qual recerques recents -d'Eduard Vallès i Isabel Cendoya- han revelat quan pocs anys enrere era un nom desconegut, també es fa prou corpori al llibre de Mariona Seguranyes.

L'autora ha triat per a l'exposició obres, sovint poc difoses, de la majoria dels artistes esmentats, i a més n'hi afegeix algunes altres de Joan B. Coromina, Lluís Medir o Ignasi Genover que denoten un nivell de qualitat que fa plànyer que les circumstàncies no els haguessin donat l'oportunitat de ser més fecunds.

No és cap secret que tots aquests personatges esmentats son figures importants de l'art, la literatura i fins i tot en general la societat catalanes de l'època, i en base a aquells testimonis epistolars Mariona Seguranyes hi ha pogut reconstruir interioritats de la vida cultural, que donen cos a la seva recerca. Però també s'ha valgut, lògicament, de molts articles i testimonis publicats a llibres i periòdics de l'època per part dels mateixos personatges –especialment de Pla- o altres de semblants. Fins i tot ha pogut treure el suc de documents memorialístics fins ara molt poc coneguts que ja es poden incorporar a la documentació disponible per endinsar-nos en aquell món tan interessant. Penso per exemple en els extensos *Quaderns Kodak* de Ricart, inèdits fins el 2020, i d'on Seguranyes ha extret molta informació valuosa per modelar la seva visió de l'època.

Evidentment –ja ho diu el títol mateix del llibre- París hi te un paper essencial. Tots els protagonistes hi van i hi viuen, conscients que son al melic del món. I estem en un moment, el del triomf del Noucentisme de la ma de la Mancomunitat de Catalunya, aquella institució política tan decisiva, i *hélas!* tan efímera. L'Espanya eterna sempre ha fet mans i mànigues per a imposar la seva llei, encara que fos per la via de la dictadura militar, que aleshores es va proposar, lamentablement amb èxit, desbaratar aquell edifici administratiu exemplar. “*Vive l'Espagne libre de la Catalogne!*”, com diu amb un enginy

inesperat Domènec Carles en una carta del maig del 1920... i això que encara faltaven tres anys per a que Primo de Rivera fes aquell cop d'estat seu, assaig general del que uns dotze anys després farien Franco i els seus, molt més aclaparadorament, brutalment. Després del primer cop, Pla –i també Toghres- s'acostaran al separatisme de Francesc Macià. Les reaccions d'Espanya, aleshores com ara, mai són intel·ligents en la seva dèria d'apuntalar un estat uniforme inexistent, i solen ser una fàbrica de separatistes.

Però coetàniament passen moltes coses més: una és l'encara no massiva consolidació de l'Avantguarda a França. Però Pla –i no sols ell- no vol deixar de pensar en que el realisme artístic –obsessió marca de la casa, per això la seva admiració per un pintor encara actiu generacionalment tant allunyat d'ell com el vell Francesc Gimeno- ha de continuar tenint un paper en l'art jove, encara que aquesta combinació pugui assemblar-se, segons i com es consideri, a la quadratura del cercle.

Curiosament Pla es mostra aquí gairebé com el més ortodox dels noucentistes en valorar l'art del moment. És una apreciació que ja li havíem notat sense haver de burxar gaire, malgrat que sovint se'l situï lluny d'aquell moviment. Pla és reticent davant del Cubisme, però recordem que el mateix Picasso ja havia deixat de banda aleshores aquest invent seu per esdevenir un elegant italianista, que sintonitzava perfectament amb l'obra del jove Pere Pruna, que en aquell París esdevindria un temps un dels artistes joves més valorats. El Joan Miró d'aleshores, que encara està lluny de ser el surrealista protagonista d'anys després, és descrit per Pla sovint amb tocs de comicitat.

Aquesta radiografia d'una època que acaba essent el treball de Seguranyes ens documenta molt bé com a la primera onada avantguardista li succeí un art que explorava els diversos camps que encara quedaven per córrer dins el figurativisme. Una visió esquemàtica i parcial que s'ha imposat de la naturalesa d'aquella època, a partir de bibliografia poc perspicaç, ho ha amagat i distorsionat amb una tossudesia digna de millor causa.

El compromís de Pla amb les arts plàstiques no és només el d'un comentarista llunyà, sinó que el 1920 va ser un dels que més directament van treballar en l'organització de l'exposició d'artistes catalans en el marc del Salon d'Automne parisenc, i mesos després es desplaçaria a Lisboa a la inauguració d'una mostra similar d'art català allà. Fa gràcia veure Pla, el novembre del 1920, predicant als francesos, en una revista d'ells –*L'Amour de l'Art*– i lògicament publicada en francès, la modernitat de la pintura catalana.

Mariona Seguranyes recorda, a qui encara no ho tingui clar, que llegir Pla en clau nomes literària és incomplet. Les arts plàstiques són tan importants culturalment com les lletres, i aquells homes ho tenien molt clar. Que una de les obres principals del gran escriptor de Palafrugell –publicada el 1928 però en la que ja hi treballava ben bé vuit anys abans- fos *Vida de Manolo contada per ell mateix*, no es per què sí. En la recent tradició noucentista, al menys, lletres i arts s'han de considerar en pla d'igualtat, imprescindibles les unes sense les altres.

© Foto Paco Dalmau